

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Валерій Байдулін,
молодший науковий співробітник
лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Існуюча система впровадження енергозберігаючих технологій в Україні не мотивує учасників енергетичного ринку і, у багатьох випадках, споживачів електричної та теплової енергії до вирішення завдань із ефективного використання енергетичних ресурсів, зниженню енергоспоживання, мінімізації витрат на опалення, гаряче водопостачання, кондиціонування тощо.

Головна проблема недостатнього впровадження енергозберігаючих технологій знаходиться не на рівні впровадження технічних рішень, а в сфері ментальності. Цьому сприяє недосконала система формування бюджетів та розподілу бюджетних коштів, відсутність механізмів оцінки рівня енергетичного менеджменту, загальної, цілеспрямованої системи управління енергозбереженням на комунальному рівні, неадекватна тарифна політика, непрозорий механізм визначення ефекту від впровадження енергозберігаючих технологій. Саме тому більшість споживачів теплової та електричної енергії не вважають себе учасниками процесів, спрямованих на впровадження енергозберігаючих технологій, та демонструють поведінку сторонніх спостерігачів.

Шлях по впровадженню енергозберігаючих технологій є складним та витратним саме через:

- відсутність мотивації споживачів до впровадження енергозберігаючих технологій та непрозорість кінцевого результату;
- відсутність стратегії та системного підходу в сфері енергозбереження;
- низький рівень обізнаності керівників в сфері енергозберігаючих технологій;
- специфіку оцінки реальної матеріальної вигоди від впровадження енергозберігаючих технологій та відсутність системи перерозподілу коштів, якщо така економія є.

Основними проблемами щодо впровадження енергоефективних технологій на місцевому рівні є:

- широкий перелік задекларованих державою соціальних зобов'язань;
- нерівномірність темпів соціально-економічного розвитку регіонів;
- недостатній обсяг дохідної частини місцевих бюджетів;
- високий рівень дотаційності місцевих бюджетів.

За роки існування незалежної України прийняті законодавчі та нормативно-правові акти, які визначили цілі та механізми реалізації державної політики в сфері енергозбереження, створено орган виконавчої влади, відповідальний за реалізацію політики енергозбереження - Державний комітет України з енергозбереження, виконання повноважень якого згодом

було покладено на Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів.

Визначальними у цій галузі є Комплексна державна програма енергозбереження України (148-97-п) та Закон України «Про енергозбереження» (74/94-ВР). Згідно із положеннями цього Закону, виховання ощадливого ставлення до використання паливно-енергетичних ресурсів забезпечуються шляхом *навчання і широкої популяризації та пропаганди економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження*. Знання у сферах енергозбереження та екології є обов'язковими для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням паливно-енергетичних ресурсів.

«...Навчальні заклади мають включати до навчальних програм відповідні курси з питань енергозбереження».

Важливим завданням, яке постає перед освітою в цілому, а, зокрема, перед системою професійної освіти як галуззю підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у сучасній системі ринкових відносин, коли як роботодавці, так і наймані працівники зацікавлені в економії ресурсів задля підвищення ефективності виробництва, а отже і збільшення прибутку, є надання інженерно-педагогічним працівникам і учням знань з технологій енергоефективності, енерго- та ресурсозбереження.

Проте, незважаючи на прийняття низки законів України та відповідних підзаконних актів, реалізація державної політики енергозбереження не має системного характеру, а запроваджені механізми державного управління не забезпечують належний вплив на процеси, що визначають рівень енергоефективності національної економіки.

Соціально-економічний розвиток держави та зміни у політико-адміністративній системі державного управління, які відбулись за попередній період, отриманий досвід щодо реалізації державної політики енергозбереження вимагають удосконалення існуючих механізмів державного управління.

Державна політика енергозбереження потребує істотного переосмислення та узгодження механізмів стимулювання енергоефективності з вимогами сучасного ринку та у зв'язку із вступом України до Світової організації торгівлі.

Наразі, для подальшої реалізації потенціалу енергозбереження необхідні якісні зміни, як у системі управління сферою енергозбереження, так і механізмів її реалізації; необхідна активізація роботи у сфері енергозбереження на регіональному рівні.

В основі регіональної політики на першому етапі має бути формування чіткої, дієвої вертикалі управління енергозберігаючою політикою у державі, що передбачає створення окремих структурних підрозділів органів самоврядування. Це дозволить уникнути недоліків, що існують сьогодні у сфері управління енергозбереженням. При наявності самостійного підрозділу в структурі органів місцевої влади буде забезпечена постійність та послідовність в роботі, буде утворено механізм реального впливу місцевих

органів влади на здійснення, моніторинг та коригування енергозберігаючої політики. Спираючись на досвід промислово розвинених країн бачимо, що широке впровадження систем управління (менеджменту) у сфері енергозбереження дає змогу отримувати економію паливно-енергетичних ресурсів за рахунок впровадження енергозберігаючих заходів не менше ніж 5 % від існуючого рівня їх споживання.

Доцільно також сформувати інституційні підстави для залучення найбільших комунальних та великих підприємств регіонів (особливо екологічно небезпечних), наукових та комерційних фінансових установ до реалізації енергозберігаючих проектів.

Світовий досвід реалізації програм енергозбереження пропонує таку організаційну структуру як Демонстраційні зони високої енергоефективності для формування ефективно діючої системи управління енергозбереженням в регіонах, що покликані створити сприятливі умови для застосування ринкових механізмів впровадження енергозберігаючої техніки і технологій на підприємствах різних форм власності, фінансування та реалізації енергозберігаючих заходів у бюджетній, освітній та комунальній сфері, пом'якшенню шкідливого впливу промисловості на екологічну ситуацію території, удосконалення нормативно-правового забезпечення енергозбереження, популяризації та розповсюдження позитивного досвіду.

Отже, на основі вивчення світового та вітчизняного досвіду робимо висновок, що вирішення проблем у сфері енергозбереження ґрунтується на визначенні основних пріоритетів діяльності у цій сфері, а саме: надійності енергопостачання, розробленні законодавства та відповідної нормативної бази, упровадження вискооефективних енергозберігаючих заходів, підвищення інформованості суспільства, оперативного управління енергозбереженням.